

zöldön kívül a kendőn renaissance-kori átfestések is voltak. A barna lazúrszerű szín a zöld aláfestés oxidációjának bizonyult.

Az eredeti enyves krétaalapozásra később felhordott enyves réteg erősen kötődött az eredeti temperafestékhez, amely finom és vékony. Színe világos rózsaszínű, s átvette az alapozás törésvonalait. Ezen a testszínen néhol a kék erek fölfestett maradványai láthatók, amelyek alig kiemelkedően plasztikusak és a végtagok alsó részének izomzatán jelennek meg. A sebek sötétvörös, sztransparens krapplakkjából elég sok maradt meg.

A később festett testszínek alig különböznek egymástól. Különösen nehéz vállalkozás volt az eredetinél alig száz évvel későbbi temperafestés leválasztása. A barokk idők átfestése jobban igyekezett dinamizálni, naturalisztikusabbá tenni a korpuszt, hogy a rájdalmak borzalmát hangsúlyozza — néhol zöldes-lila foltokkal.

A restaurálás fő feladata az eredeti állapot legalább megközelítő helyreállítása volt. A fa viszonylagosan jó állapotúnak mutatkozott, helyenként a túlságos beszáradás jeleivel. Szű az alsó részeken okozott károkat. A faragott részekből hiányoznak: a kezek összes ujjai, csak részben maradtak meg a tenyerek s hiányoznak a lábak nagy lábujjai. A lábfejek hídján át eredetileg faszegyet ütöttek a lábfejekbe fúrt lyukba. A szeg felső és részben az alsó részén ugyan hiányosan, megvan. A láb-

fejek sebének eredeti festésének maradványai láthatók. Megjegyzendő, hogy a fej két oldaláról leomló haj csak részben eredeti: a mellkas jobb oldalán a haj csigájából a legalsó rész hiányzik és ferdén letört a baloldali vállra vetődő hajtincs.

Befejezésül hangsúlyoznunk kell a szobor jó minőségét és egyáltalán előkerülésének történeti értékét. Ezzel a korpuszsal a 15. század végi, szepességi származású faszobrok sora szép darabokkal gyarapodott.

María Marga-Spoločníková

JEGYZETEK

- 1 Doering — Hartig: Christliche Symbole, 1940, 33.
- 2 J. Bakoš: Konceptie dejin sredovekeho dreveného sochárstva Slovenska do polovice 15. storočia II. Umění: XXVII — 1979 — 5. 431.
- 3 Radocsay D.: A középkori Magyarország faszobrai, Bpest, 1967. 199, 162.
- 4 Vaculík, K.: Gotické umenie Slovenska, 1975.
- 5 Radocsay D.: l. c. 216. A szepeshelyi Püspöki Hivatal levéltára nem volt számomra hozzáférhető.
- 6 Supis pamiatok na Slovensku, Bratislava, 1967.
- 7 Spoločníková M.: Ukrižovany z Prešova, ARS — megjelenés alatt.

LUCA LONGHI KÉT FESTMÉNYE BUDAPESTEN

A Bizományi Áruház Vállalat 53. képaucióján került árverezésre az a kis méretű, Szent Borbálát ábrázoló festmény, amely véleményünk szerint Luca Longhi ravennai festő munkája a 16. század harmadik negyedéből.[1] A női szent zöld tunikában, sárga ingvállal és lilás lepelben jelenik meg, fejét lebegő kendő díszíti, kezében a mártíromság pálmaágát és attribútumát, a toronyt tartja. A legenda szerint ugyanis a szépséges leányt pogány

apja toronyba zárta. Ennek falába, a keresztény hitre tért Borbála, a Szentháromságot jelképezendő, a két ablak mellé egy harmadikat vágatott.[2] Baloldalt zöld függöny, jobboldalt hegyes tájra kitekintést nyújtó ablak keretezi az alakot.

Luca Longhi (1507—1580) provinciális mester, aki stílusát előbb Francesco Francia és Raffaello, később Parmigianino hatása alatt alakította ki.[3] Fejlődésében

1. Luca Longhi vagy Barbara Longhi: Szent Borbála

2. Luca Longhi: Mária gyermekével

az ötvenes évektől megfigyelhető manierista vonások feltehetőleg Giorgio Vasari ravennai működésével (1548) is összefüggésben vannak. Oltárképeket, magánjátatosság-ra szánt festményeket és portrékat egyaránt festett. Legfontosabb műveit a ravennai képtár őrzi.^[4] Lánya, Barbara Longhi (1552—1638 körül) szerény, kézművesi szinten az apai műhelytradíciót folytatta. Barbara Longhi neve képünkkel kapcsolatban is felmerülhet, bár a festmény kvalitásai alapján valószínűbbnek tartjuk Luca Longhi szerzőségét. Kettejük munkásságának szétválasztása — különösen a replikák, variánsok esetében, még ma is sokszor nehézséget okoz a kutatásnak.

A figura kontrasztos beállítása, csakúgy mint a bávatonag ájtatos, kerekded arc meglehetősen konvencionális. A színek fakók, a redővetés merev, sematikus. Szigorú mércével mérve sem fedezhetünk fel azonban hibát az alak arányaiban, az arc és a finomkodóan elegáns kezek modellálásában. A kicsiny képnek mindenképpen bizonyos jelentőséget kölcsönöz, hogy korhoz és névhez köthető. Attribúciónk helyessége mellett szól maga a témaválasztás is. Luca Longhi Szent Borbálában minden bizonnyal lányának, Barbarának a védőszentjét festette meg. Az sem kizárt, bár hiteles portré hiányában bizonyíthatatlan, hogy a festmény valójában rejtett portré, Bar-

bara Longhi képmása. Stílusanalógiaként Luca Longhi-nak arra a több példányban is fennmaradt Mária gyermekével kompozíciójára hivatkozhatunk, amelynek egyik változatát a Régi Képtár tanulmányi gyűjteménye őrzi.^[5]

Tátrai Vilmos

JEGYZETEK

1 Bizományi Áruház Vállalat, 53. képaució. Budapest, 1980. december. 230. Romagnai festő, 1600 körül: Szent Borbála. O.v. 39 × 30 cm.

2 Szent Borbála ikonográfiájához lásd: *Petzoldt, L.*: „Barbara” címszó. *Lexikon der Christlichen Ikonographie*. 5. kötet. Rom, Freiburg, Basel, Wien 1973.

3 *Venturi, A.*: *Storia dell'arte italiana*. IX. La pittura del Cinquecento. 5. kötet. Milano 1932. 692—705. *Dirani, W.*: Luca Longhi. Ravenna 1939. (Ez utóbbi monográfiát nem állt módomban felhasználni, miután nincs meg Magyarországon.) *Clerici Bagozzi, N.*: „Luca Longhi” címszó. *Dizionario enciclopedico Biattini dei pittori e degli incisori italiani*. VII. kötet. Torino 1975.

4 *Martini, A.*: *La Galleria dell'Accademia di Ravenna*. Venezia 1959. 87—110.

5 Luca Longhi: Mária gyermekével. O.v. 48,5 × 38,8 cm. Lelt. sz. 168. *Pigler, A.*: *Katalog der Galerie Alter Meister*. Budapest 1967. 390.

HÁROM 17. SZÁZADI NÉMET FESTŐ: CHRISTOPH PAUDISS, EBERHARD KEIL ÉS SALAMON ADLER KÉPEI

Háromjuk közül a legtehetségesebbnek, a hamburgi származású Paudissnak volt köze Magyarországhoz. Ő ugyanis Rembrandt műhelyéből hamarosan idekerült. Feltételezhetően főúri meghívásra, hiszen pályája a bizonyossága, hogy egyre megértő mecénást keresett. Egy-szersmind persze udvari szolgálatot, amelyet drezdai és bécsi próbálkozásai után végül is a freisingi püspöknél talált meg. Levéltári kutatás bizonyára előhozza majd

első magyar támogatójának nevét és azt is, mennyi idő tölthetett a festő az országban.^[1]

Paudiss magyarországi útjának eddig két alkotás- emléke ismert. Az első egy magyar hajdút ábrázoló, kép-más-szerű feje. (Drezda, Képtár; a második világháború-ban elpusztult)^[2] A másik egy fiatal magyar főnemes mellképe. (Leningrád, Ermitázs).^[3] Tény továbbá, hogy a régi magyar gyűjtők kedvelték a képeit. Egyelőre nem

1. Christoph Paudiss: Férfiarckép
(Budapesti, Szépművészeti Múzeum)

2. Christoph Paudiss: Szt. Péter apostol
(korábban magyar magántulajdonban; lappang)